

DARS -TA'LIMNI TASHKIL ETISHNING ASOSIY SHAKLI .**DARS TURLARI.**

*University of management and
future technologies universitetining*

Xorijiy til va adabiyot

Fakultetini 2-kurs talabasi

Jo'raqulova Solihabonu

Annotatsiya: Ushbu maqolada darsning ta'lim jarayonidagi o'rni, uning mazmuni, vazifalari va tashkiliy xususiyatlari yoritilgan. Dars ta'limning asosiy va markaziy shakli bo'lib, o'quvchilarga bilim berish, ko'nikma va malakalarni shakllantirish, hamda ularni mustahkamlash jarayonini tizimli tarzda amalga oshiradi. Matnda darsning maqsadli faoliyati, rejalashtirilganligi, nazorat va baholashning ahamiyati, o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi o'zaro faoliyatning interaktivligi kabi jihatlar batafsil bayon etiladi. Shuningdek, darsning turlari (yangi bilim berish, mustahkamlash, nazorat, aralash darslar) hamda ularning tuzilishi haqida ma'lumot berilgan. Maqola darsning ta'lim samaradorligini oshirishdagi ahamiyatini ko'rsatib, uni to'g'ri tashkil etishning pedagogik jihatlarini yoritadi.

Kalit so'zlar: Dars, Ta'lim jarayoni ,Pedagogik jarayon, Bilim berish, Ko'nikma va malaka ,Mustahkamlash ,Rejalashtirish ,Nazorat va baholash, Interaktivlik ,Dars turlari, Aralash dars, Yangi bilim berish darsi, Mustahkamlash darsi.

Dars so'zi o'zbek tiliga arab tilidan kirib kelgan. O'zbek tilida esa bu so'z ta'lim jarayonida bilim berish, ko'nikmalarni shakllantirish va mustahkamlash faoliyatini anglatadi.

Dars - ta'limni tashkil etishning asosiy shakli. Dars bevosita o'qituvchi rahbarligida aniq belgilangan vaqt davomida muayyan o'quvchilar guruhi bilan olib boriladigan talim jarayonining asosiy shakli sanaladi. Dars aniq maqsadga yo'naltirilgan didaktik tadbiridir. Dars – insoniyat tomonidan minglab yillar

mobaynida orttirilgan hayotiy tajribalarni o'quvchilarga juda qisqa vaqtda o'rgatishning eng samarali usuli. Darsda har bir o'quvchi xususiyatlarini hisobga olish, barcha o'quvchilarning mashg'ulot jarayonida o'rganilayotgan fan asoslarini egallab olishlari, ularning idrok etish qobiliyatlari va ma'naviy-axloqiy sifatlarini tarbiyalash hamda rivojlantirish uchun qulay sharoitlar yaratiladi.

Ta'limni tashkil etishning asosiy shakli-Dars

Dars — pedagogik jarayonning eng asosiy va markaziy shakli bo'lib, u o'quvchilarni bilim, ko'nikma va malakalar bilan ta'minlashni tizimli tarzda amalga oshiradi. Darsning pedagogik mohiyati quyidagilardan iborat:

Maqsadli faoliyat: Har bir dars aniq didaktik maqsadga ega bo'ladi yangi bilim berish, amaliy ko'nikmalarni shakllantirish yoki bilimlarni mustahkamlash.

Rejalashtirilganlik: Dars oldindan tayyorlangan reja va metodlar asosida o'tkaziladi.

Nazorat va baholash: O'quvchilarning faoliyati dars davomida baholanadi va kuzatiladi.

O'zaro faoliyat: O'qituvchi va o'quvchilar o'rtasida interaktiv jarayon mavjud bo'ladi.

Darsning tashkiliy xususiyatlari.Darsni boshqa ta'lim shakllaridan ajratib turuvchi asosiy xususiyatlar:

Aniq belgilangan vaqt: Dars belgilangan vaqtda va joyda o'tkaziladi (masalan, maktabda 45 daqiqa).

Doimiy guruh tarkibi: O'quvchilar ma'lum guruh yoki sinf tarkibida ishlaydi.

O'qituvchi rahbarligi: O'qituvchi jarayonni boshqaradi, yo'naltiradi va nazorat qiladi.

Tizimli bilim berish: Dars orqali bilimlar tizimli, bosqichma-bosqich o'rgatiladi.

Interaktivlik: Savol-javob, muhokama, guruh ishlari va amaliy mashg'ulotlar orqali bilim mustahkamlanadi.

Dars va ta'limni tashkil etishning ahamiyati

Markaziy shakl: Dars ta'lim jarayonining asosiy va tizimli shakli hisoblanadi.

Bilimning samarali uzatilishi: Tashkiliy va rejalashtirilgan dars o'quvchilarning bilim egallash darajasini oshiradi.

Nazorat va baholash: Dars orqali o'quvchilar faoliyati baholanadi, xatolar aniqlanadi va ularni tuzatish imkoniyati mavjud bo'ladi.

Individual yondashuv: Guruhda ishlash bilan birga, o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olish mumkin.

Dars turlari — bu o'qituvchi rahbarligida o'quvchilarga maqsadli ravishda bilim, ko'nikma va malakalarni berish, mustahkamlash, takrorlash yoki nazorat qilish maqsadida olib boriladigan ta'lim jarayonining turli shakllaridir. Dars turlari o'quvchilarning ehtiyojlariga, o'qitish maqsadiga va o'qish bosqichiga qarab farqlanadi.

Darsning turlari va tuzilishi. Darsning quyidagi turlari mavjud:

Aralash (kombinatsion dars).

Yangi bilimlarni bayon qilish darsi.

O'rganilganlarini takrorlash va mustahkamlash darsi.

O'quvchilarning bilim, ko'nikma va malakalarini nazorat qilish darsi.

Asosiy dars turlari:

Yangi mavzuni o'rgatish darsi – yangi bilim berish.

Mustahkamlash darsi – o'tilgan mavzularni takrorlash va mustahkamlash.

Nazorat darsi – bilim va ko'nikmalarni tekshirish.

Aralash dars-bir nechta maqsadni birlashtiradi (yangi bilim + mustahkamlash + nazorat).

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Xaydarov. S.A. (2025). Oilaviy tarbiyada va maktab tarbiyasida yuzaga keladigan risklar. 16-son. 9-11.
2. Хайдаров С. (2024). Spiritual influence on child education in families. Web of Teachers: Inderscience Research. 2 (11). 203-205.
- 3.Хайдаров С. (2025). Оилаларда фарзанд тарбиясига рухий таъсир ўтказиш. Modern Education and Development. 3 (17). 23-27.
4. Khaydarov S.A. (2025). The role of the use of fine arts in teaching the history of the country. Modern Education and Development. 3 (17). 28-33.
- 5.Xaydarov.S.A.(2025).Ijtimoiy-gumanitar fanlarda raqamli metodlardan foydalanish yo'llari.
NEW RENAISSANCE international scientific journal. 2(1). 91-94.
6. Xaydarov S.A. (2025). Yoshlarda vatanparvarlik hissinini tarbiyalashda Boburnoma asariga ishlangan miniatyuralarning ahamiyati. Til va adabiyot.uz. 2.11- 12.
7. Khaydarov S.A. (2025). On analysis of family factors and social creativity issues in the study of the psychological portrait of educational institutions' leaders. Tuijin Jishu/Journal of Propulsion Technology ISSN: 1001-4055 Vol. 46 No. 2.
8. Хайдаров С. (2025). Pedagogik risklarni boshqarishning nazariy asoslari va globallashuv jarayonidagi ahamiyati. 3 (9). 261-265.